

RESPECT IS EEN DEUGD

Voor de (w)aardigheid

Inhoud

Inleiding	1
Respect	2
Opbouw handleiding	2
Tip	3
Les 1: Wat is respect?	4
Les 2: Voor wie heb jij respect?.....	6
Les 3: Held van de klas.....	7
Bijlage 1 - Respect? Niet voor een groep restkippen	8
Bijlage 2 - Rechtzaak voor poging doodslag op ambulancechauffeur	11

Inleiding

De lessenserie over respect is ontwikkeld binnen het project Moreel Competent van het lectoraat Morele Vorming.

Het lectoraat Morele Vorming richt zich op morele vorming in het onderwijs aan kinderen in de leeftijd van vier tot en met achttien jaar en op de opleiding voor dit beroepsdomein in het Hoger Pedagogisch Onderwijs (in het bijzonder de opleiding pabo). Het lectoraat wil een bijdrage leveren aan de verbetering van de pedagogische professionaliteit van de leraar (in opleiding). Daarbij wordt in het bijzonder een deugdethische benadering beproefd, mede in relatie tot de christelijke levensbeschouwing.

Het project Moreel Competent is een tweejarig innovatieprogramma wat grotendeels gefinancierd is door een RAAK-subsidie. Het programma richt zich op de morele vorming van leerlingen in het voortgezet onderwijs, en dan met name op de rol van de docent daarin. Aanleiding is de vraag van leraren naar bruikbare tools om jongeren voor te bereiden op hun rol in beroep en samenleving. Binnen het project spitst zich dit toe op het functioneren van leerlingen op school en in maatschappelijke en beroepsgerichte stages. De motivatie daarvoor werd door een docent als volgt onder woorden gebracht: *“Leerlingen worden bij hun eerste baan nogal eens ontslagen vanwege hun houding. Het is daarom van groot belang dat we goed aandacht besteden aan de ontwikkeling van morele competenties bij leerlingen.”*

Er zijn verschillende leskaternen ontwikkeld om de docent te ondersteunen. Bij elk katern vormt een deugd het uitgangspunt.

Respect

De deugd die in deze les centraal staan is respect.

Vormen van respect

De deugd respect is verwant met tolerantie, maar is niet hetzelfde. Tolerantie gaat vooral om het toestaan van andere opvattingen en leefwijzen. Bij respect gaat het om erkenning en waardering van de ander als mens. Respect kan twee verschillende betekenissen hebben.

1. Respect als het *erkennen* van de waardigheid van ieder mens. Daarbij kun je denken aan het respecteren van de eigen mening van ieder mens, het erkennen van zijn recht op vrijheid, gelijke behandeling van mannen en vrouwen, hetero's en homo's, lichamelijke integriteit, enzovoort. In onze tijd heeft respect vooral deze betekenis.
2. Respect als het *hoog waarderen* van iemand om de kwaliteiten of de rol die hij heeft. Je hebt veel waardering voor iemand en acht hem hoog om wie hij is of om de functie die hij bekleedt. De arts wordt hooggeacht om wat hij kan, de leraar om wat hij weet, en de oudere om zijn leeftijd. Respect betekent dan in feite het waarderen van iemands deugden of kwaliteiten.

Respect hoeft zich niet alleen op andere mensen te richten. Je kunt ook respect voor jezelf hebben. Dat noemen we meestal zelfrespect of zelfwaardering. Je kunt verder respect hebben voor de natuur of de schepping, bijvoorbeeld door er goed voor te zorgen. En tenslotte is er ook een religieuze vorm van respect: respect voor God of het heilige. Dan spreken we van eerbied.

Tussen respectloosheid en adoratie

Wanneer je respect hebt voor iemand behandel je hem zoals hij dat verdient. Als je een ander hoogacht of iemands waardigheid erkent, weet je het juiste midden te vinden tussen twee extremen. Als je geen of te weinig respect hebt voor een ander ben je respectloos. Bij respect gaat het erom dat je je ook werkelijk bekommert om de ander. Een voorbeeld: als je een agent uitscheldt omdat je een boete krijgt, geef je hem niet de waardering die hij op grond van zijn kwaliteit als gezagsdrager en waker over veiligheid verdient. Het andere uiterste is dat je te veel hoogachting voor een ander hebt. Je bewondert dan niet alleen zijn specifieke kwaliteiten, maar werkelijk alles, en volgt hem klakkeloos na. Je overdrijft in je waardering en adoreert hem.

Respect geven

Hoe weet je of je iemand op de juiste wijze respect verleent? Dat zul je per situatie moeten inschatten. Wanneer je in de bus niet opstaat voor een oudere dame is dat respectloos, omdat zij respect verdient vanwege haar leeftijd. Maar wanneer je niet opstaat voor een leeftijdsgenoot geldt dat niet direct als gebrek aan respect. Een hulpmiddel is dat je je afvraagt hoe je zelf behandeld zou willen worden. Om respect te geven moet je in staat zijn je te verplaatsen in een ander.

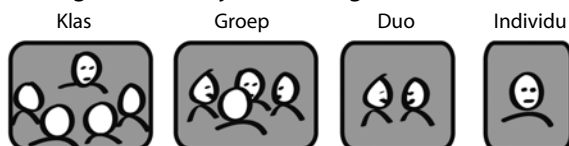
Opbouw handleiding

Doelen, werkvormen en materialen

Bij elke les worden de doelen en werkvormen beschreven. Ook wordt per les aangegeven of naast het leerlingmateriaal nog extra materiaal nodig is.

Per opdracht is in het leerlingmateriaal aangegeven of de opdracht is bedoeld voor de klas als geheel, voor een groep, een duo of een individu.

De volgende icoontjes worden gebruikt:

Lesonderdelen

Per les wordt aangegeven wat u als inleiding kunt gebruiken, waar de kern van de les uit bestaat en hoe u de les kunt afsluiten. Tenslotte wordt bij sommige lessen een variatie op een onderdeel van de les aangeboden.

Tip

Op www.respectmeter.nl wordt een respectmeter aangeboden. Om gebruik te kunnen maken van de respectmeter, dient u de materialen aan te schaffen. Op de website worden in een demo twee voorbeeld filmpjes getoond. *“Voorbeelden uit alledaagse situaties zorgen ervoor dat het abstracte thema’s als “normen en waarden” en “respect” gaan leven. Het doel hiervan is dat jongeren er met leeftijdgenoten of anderen in hun omgeving hierover gaan praten.”* Bij de filmpjes worden vragen gesteld. De jongeren krijgen feedback op hun score in een rapport.

Les 1: Wat is respect?

Doel	–	De leerlingen ontdekken en formuleren de twee verschillende betekenissen van respect.
Werkvorm	–	Socratisch gesprek
	–	Opdrachten
Materiaal	–	

Inleiding

Socratisch gesprek: Wat is respect eigenlijk en wanneer speelt respect een rol?

Als introductie kunt u een situatie voorstellen waarin respect een rol speelt: een situatie waarin iemand van wie je houdt en die je respecteert, toch iets doet wat geen respect verdient. Naar aanleiding daarvan stel je een startvraag. Een voorbeeld is de volgende vraag: *'Moet je respect hebben als je vader iets gestolen heeft?'*

In een socratisch gesprek moet de startvraag spannend en uitdagend zijn. Deze vraag nodigt direct uit om na te denken over respect en de verschillende aspecten ervan. Stelen is niet iets dat je respecteert. Maar je kunt iemand als persoon wel respecteren. Ook als iemand schuldig is aan een ernstig vergrijp, blijven we hem bijvoorbeeld als mens behandelen. Iets anders is of we hem ook hoog waarderen.

Het uitgangspunt van een socratisch gesprek is een vraag. Veel van de vragen die we stellen zijn 'weet'-vragen, waarop een min of meer sluitend antwoord te geven is. Ze gaan over feiten, die je kunt opzoeken in een boek. Filosofische vragen zijn anders van aard. Ze gaan over 'meningen' en zijn 'open'. Je weet namelijk niet precies welk antwoord je erop moet geven of hoe je tot een antwoord kunt komen.

Voorbeelden:

- Waarom is er iets en niet veeleer niets?
- Wat is het onderscheid tussen mens en dier?
- Wat is de verhouding tussen ziel en lichaam?
- Wat is kunst?
- Waarin bestaat de beste vorm van menselijk samenleven?

Zulke vragen gaan over 'ultieme kwesties'; ze vragen naar het uiteindelijke. Sommige van deze vragen gaan over talige begrippen, andere over de aard van de werkelijkheid en weer andere zijn moreel van aard.

Het socratische gesprek is uitstekend geschikt om het zelfstandig moreel redeneren te leren. Morele vragen gaan over goed en kwaad. Zulke vragen kunnen ook op zo'n manier gesteld worden dat ze in feite gaan over de vraag wat deugdzaam is. Het

socratische gesprek is dan ook geschikt om nauwkeurig na te denken over een deugd. Dat is belangrijk, want als je een deugd begrijpt, helpt dat om de deugd ook in praktijk te brengen.

In veel morele kwesties spelen deugden op de achtergrond een rol. De deugdeethiek vraagt niet zozeer of iets mag of moet, maar bijvoorbeeld wat het beste of het verstandigste is.

Vragen die met deugden te maken hebben zijn bijvoorbeeld:

- Is het verstandig om altijd de waarheid te vertellen (over eerlijkheid)?
- Wat kun je het beste doen als je vriend vertelt dat hij iets heeft gestolen (vriendschap)?
- Wanneer noem je iemand een vriend?

Dergelijke vragen nodigen uit om na te denken over de vraag wat vriendschap, eerlijkheid enzovoort eigenlijk is. Vaak blijken meerdere antwoorden op dit soort vragen mogelijk te zijn. Waar het om gaat is dat je die antwoorden in een gezamenlijk onderzoek met elkaar gaat vergelijken, ordenen en onderzoeken op hun juistheid of aannemelijkheid. Met behulp van argumenten kom je tot een gezamenlijk gedragen antwoord of een begin van een antwoord (consensus). In het socratische gesprek is het stellen van goede vragen, en het verhelderen en beargumenteren van elkaars opvattingen van groot belang om tot een gedeelde opvatting over een bepaald thema te kunnen komen. Vaak praten mensen langs elkaar heen en blijken ze het niet over hetzelfde te hebben. Op die manier kan overeenstemming nooit bereikt worden. Het socratische gesprek dwingt je om heel bewust bij het gesprek betrokken te zijn.

Regels van het socratisch gesprek

Personen nemen deel op basis van hun redelijke inzet.

Het thema van het gesprek wordt geformuleerd als een fundamentele filosofische uitgangsvraag en is voor alle deelnemers betekenisvol

Er mag geen beroep gedaan worden op autoriteit (van een deskundige, van de gespreksleider of van een deelnemer)

Uitgangspunt voor de socratische dialoog is de ervaring van de deelnemers (er wordt een of meer casus ingebracht)

Het gesprek kent geen hypothetische inbreng (stel dat...) en er worden geen hypothetische vragen gesteld

De gespreksdeelnemers moeten naar elkaar luisteren

Er wordt gestreefd naar consensus

De gespreksleider bemoeit zich niet met de inhoud van het gesprek, op voorwaarde dat de richting en inhoud van het gesprek strookt met zijn of haar eigen redelijke inzet (zie 1)

(Van den Elshout in: Delnoij en Van Dalen 2003, 57-78)

Een methodisch gevoerd socratische gesprek verloopt volgens een aantal fasen of stappen. Belangrijk is het stellen van goede vragen en het verhelderen en beargumenteren van opvattingen. Dat gebeurt aan de hand van een helder geformuleerde startvraag die tegelijk concreet en 'open' van aard is. De startvraag kun je verduidelijken door hem te verbinden aan een situatie uit het dagelijks leven van de leerlingen (casus). Als docent begeleid je het gesprek. Je stelt vragen, vat samen, spiegelt en bewaakt de voortgang van het gesprek. Maar je geeft zelf geen inhoudelijk antwoord op de vraag. Jouw rol blijft beperkt tot die van gespreksleider. Daarnaast bewaak je de voortgang van het gesprek door gefaseerd te werk te gaan.

Fasen van het socratisch gesprek

Formuleren van een uitgangsvraag die concreet en conceptualiseerbaar is

Een relevante casus of voorbeeldervaring van een van de deelnemers

Antwoorden die geformuleerd worden op de uitgangsvraag in relatie tot de casus

Onderzoeken van argumenten

Reflectie en het vinden van een antwoord of inzicht

(Delnoij & Van Dalen, 2003, 11; en Bolten in: idem, 23-53)

Kern

Wat is respect?

De leerlingen voeren opdracht 1 en 2 uit in duo's. Voor de volledigheid vindt u in bijlage 1 de volledige artikelen waar het in opdracht 1 om gaat.

Achtergrond bij opdracht 2:

Als je jezelf op een voetstuk plaatst ten opzichte van een ander of een groep anderen, dan is het gemakkelijker om de ander uit te schelden of om tegen hem of haar uit te vallen of iets naars over

de ander te zeggen. Wanneer je jezelf als gelijke ziet, dan is dat veel moeilijker.

In opdracht 3 komen de opdrachten bij elkaar in de vraag welke twee betekenissen respect heeft. Stuur het gesprek indien nodig zo, dat de leerlingen zelf ontdekken wat de twee verschillende betekenissen zijn: erkennen en hoog waarderen (zie inleiding).

Afsluiting

Deze les wordt afgesloten met het verhaal van de echo.

Achtergrond bij opdracht 4:

"Maar vaak is er ook een rituele component, die tot uitdrukking komt in het eisen van respect. Respect wordt dan afgedwongen door verbale en non-verbale communicatiecomponenten: wie respect eist, wil niet worden tegengesproken, en zoekt soms bewijzen van het ontzag dat, of zelfs de angst die, de ander voelt. Men gaat aldus het conflict juist aan, met het doel te winnen. Respect krijgen wordt de norm, niet respect geven. Het is op zo'n manier een uiting van eigen minderwaardigheidsgevoelens die men op een subassertieve manier probeert te compenseren."

Citaat opgehaald op 2 maart 2010 van

<http://nl.wikipedia.org/wiki/Respect>.

Tot slot kunt u de leerlingen vast wijzen op het interview wat ze moeten gaan houden. Ze kunnen vast nadenken over de persoon die zij graag willen interviewen.

Variaties

- Variant op de inleiding: in plaats van een situatie kunt u ook een filmfragment of verhaal als uitgangspunt nemen waarin respect een rol speelt.
- Mogelijke andere inleiding: op de website www.dagvanrespect.nl staat een stukje film waarin te zien is dat Barbara Barend met een klas scheldwoorden inventariseert en categoriseert. Alle scheldwoorden die de leerlingen gebruiken moeten ze opnoemen. Barbara deelt de woorden in naar ziektes, rassen, godsdienst, geaardheid. Vervolgens wordt de vraag gesteld of schelden helpt.
- Op <http://www.dagvanrespect.nl/2009/quiz.html> kunnen de leerlingen een aantal vragen invullen, waarop ze als feedback een A, B of C krijgen. Lijk jij op Dagobert Duck of op Nelson Mandela?! De feedback kan een goede aanleiding zijn om ook over zelfrespect door te praten.
 - o Feedback A: Je zorgt goed voor jezelf, zeg! En daar is niks mis mee hoor. Als het toch zo goed met je gaat, is het eigenlijk helemaal niet zo moeilijk om

- soms iets aan een ander te geven of iets voor een ander te doen. Probeer het eens, het geeft je vast een blij gevoel!
- Feedback B: Maak jij je wel eens druk om een ander? Ok, waarschijnlijk wel eens. Maar je wringt je niet in allerlei bochten om maar zoveel mogelijk te helpen. Het moet allemaal wel een beetje praktisch zijn. Maar als er echt hulp nodig is, dan ben je van de partij!
 - Feedback C: Wauw, bij jou staat de ander duidelijk op de eerste plaats. Dat is heel mooi. Pas dan

wel op dat je ook goed voor jezelf blijft zorgen en dat anderen ook lief voor jou blijven. Enne je mag best een beetje trots op jezelf zijn!

- Praat met uw klas over de vraag: Wat is de rol van religie als het gaat om respect? Het gesprek kan twee kanten belichten: aan de ene kant draagt religie bij om respectvol met anderen om te gaan, aan de andere kant speelt het uitgangspunt van het ultieme gelijk (de waarheid) een belangrijke rol in het niet-respectvol met anderen omgaan.

Les 2: Voor wie heb jij respect?

Doel	– De leerlingen kunnen uitleggen op grond waarvan iemand respect verdiend. – De leerlingen formuleren interviewvragen ter voorbereiding op een interview met iemand die op grond van zijn functie respect verdiend.
Werkvorm	–
Materiaal	– Filmfragmenten en apparatuur om de fragmenten te tonen of krantenartikelen (zie bijlage)

Inleiding

In de inleiding worden de leerlingen geconfronteerd met respectloos gedrag. U kunt kiezen voor het gebruik van filmfragmenten of krantenartikelen. De vraag bij zowel filmfragmenten als krantenartikelen is: Wie verdient respect? Waarom?

Filmfragmenten

1. Laat de leerlingen 5 à 10 minuten uit een rugbygame zien (zoek bijvoorbeeld op youtube met de termen 'rugby game 2010') en een stukje uit een voetbalwedstrijd.
Kijkvraag: Hoe gaan de spelers om met de scheidsrechter?
2. Suggestie voor twee filmfragmenten (voetbal):
 - a. Scheidsrechter op de vlucht voor spelers:
<http://www.youtube.com/watch?v=cdtetuoHNOM>
 - b. Voetbal wedstrijd loopt uit de hand:
<http://www.youtube.com/watch?v=C8AfWJ-gYXM>

Krantenartikelen

In bijlage 2 zijn twee krantenartikelen opgenomen. Het eerste artikel gaat over een ambulancechauffeur die bedreigd wordt. Het tweede artikel gaat over een scheidsrechter die zijn functie neerlegt vanwege de respectloze behandeling door sporters en supporters.

Kern

De leerlingen formuleren vragen voor de interviews. U kunt denken aan:

- Wat doet de persoon?
- Waar is hij/zij goed in?
- Wat verdient respect? Waarom?
- Ontvangt de persoon dit respect in het dagelijks leven? Zo ja, op welke manier? Zo nee, waarom niet? Hoe ervaart deze persoon dat?
- Heeft uw leerling daar respect voor? In welke mate?

Afsluiting

Als afsluiting kunt u een voorbeeld geven van iemand die respect toont.

U kunt bijvoorbeeld wijzen op Jezus en de manier waarop hij met tollenaars, melaatsen, Samaritanen omging.

Lucas 19:1-10

¹ Jezus ging Jericho in en trok door de stad. ² Er was daar een man die Zacheüs heette, een rijke hoofd tollenaar. ³ Hij wilde Jezus zien, om te weten te komen wat voor iemand het was, maar dat lukte hem niet vanwege de menigte, want hij was klein van stuk. ⁴ Daarom liep hij snel vooruit en klom in een vijgenboom om Jezus te kunnen zien wanneer hij voorbijkwam. ⁵ Toen Jezus daar langskwam, keek hij naar boven en zei: 'Zacheüs, kom vlug naar beneden, want vandaag moet ik in jouw huis verblijven.' ⁶ Zacheüs kwam meteen naar beneden en ontving Jezus vol vreugde bij zich thuis. ⁷ Allen die dit zagen, zeiden morrend tegen elkaar: 'Hij is het huis van een zondig mens binnengegaan om onderdak te vinden voor de

nacht.’⁸ Maar Zacheüs was gaan staan en zei tegen de Heer: ‘Kijk, Heer, de helft van mijn bezittingen geef ik aan de armen, en als ik iemand iets heb afgeperst vergoed ik het viervoudig.’⁹ Jezus zei tegen hem: ‘Vandaag is dit huis redding ten deel gevallen, want ook hij is een zoon van Abraham.’¹⁰ De Mensenzoon is gekomen om te zoeken en te redden wat verloren was.’

Variaties

- Een mogelijk alternatief voor interviews is het bekijken van een documentaire over hulpverleners of gezagdragers. Denk aan een goede kijkvraag! Wanneer de leerlingen naar aanleiding van de documentaire posters maken, kunt u zich tijdens de presentatie meer richten op de manier waarop het respect in beeld wordt gebracht.

Les 3: Held van de klas

Doel	–	De leerlingen presenteren hun ‘held van de maand’-poster.
	–	De leerlingen beargumenteren naar elkaar welke held het meeste respect verdient en dus de klassenheld moet worden.
Werkvorm	–	Presentatie en discussie
Materiaal	–	Posters van de leerlingen

Inleiding

In het leerlingmateriaal staat een korte inleiding over de Koninklijke onderscheidingen als symbolische erkenning voor persoonlijke, bijzondere verdiensten voor de samenleving.

Kern

Presentatie van de heldenposters.
Bepalen van de klassenheld

Afsluiting

Als afsluiting schrijven de leerlingen een kaartje aan de geïnterviewde personen. Zij beschrijven op het kaartje waarom zij deze persoon respecteren. Ze kunnen naar hun eigen held schrijven, maar u kunt er ook voor kiezen de helden te ‘verdelen’.

Variaties

- In plaats van een discussie om te bepalen wie de klassenheld is, kunt u de leerlingen ook punten laten uitdelen. Ze mogen elk 10 punten uitdelen. De leerlingen mogen zelf bepalen hoeveel punten ze aan welke held geven. De held met de meeste punten wordt de klassenheld.
 - U kunt de punten vrij laten verdelen: de leerling bepaalt hoe zij/zij de punten verdeelt over hoeveel helden.
 - U kunt de punten ook vooraf bepalen: elke leerling mag één keer 5, één keer 3 en twee keer één punt uitdelen.
- In plaats van een fictieve Ansichtkaart kunt u ook echte Ansichtkaarten laten schrijven en versturen.

Bijlage 1 - Respect? Niet voor een groep restkippen

August Hans den Boef, NRC 21 september 2005: Opinie; Pg. 09

Een van de vier centrale opgaven van het kabinet-Balkenende II is "meer onderling respect in onze samenleving". Want "Ons land kent een grote verscheidenheid aan mensen en opvattingen. Het recht van alle mensen en van alle organisaties op hun eigen identiteit vormt de grondslag van onze rechtsstaat. Dat recht is gebaseerd op de overtuiging dat we respect moeten hebben voor de ander." Zoals zoveel voornemens van Balkenende II bezit deze centrale opgave de schoonheid van de budgettaire onafhankelijkheid. Kost niks.

Met veel goede wil kunnen we het recht op een eigen identiteit in de Grondwet terugvinden, maar waar staat dat 'respect'? Desondanks lijkt het staatshoofd deze vierde centrale opgave zelfs de belangrijkste te vinden, de enige die een persoonlijke toelichting krijgt en nog wel aan het slot.

Ze verwijst naar haar voorganger, haar moeder. Die vond het in 1980 belangrijk "te mogen helpen streven naar die samenleving, waarin men respect heeft voor wat een ander beweegt, naar een goed samengaan in alle verscheidenheid".

Zoals veel uitspraken van de moeder van het staatshoofd heeft ook deze iets dubbelzinnigs. Vertegenwoordigt dochter keurig als 's lands duurste en invloedrijkste nieuwslezeres het CDA-standpunt van de gelovige christen - respect komt je toe als lid van een collectief, van de kudde - haar moeder heeft het behalve over deze Kuijperiaanse 'verscheidenheid' ook over "wat een ander beweegt". Wat weer neigt naar het individu. Het enige domein waarin respect thuishoort. Uiterst bedenkelijk daarom, dat de huidige regering een knieval maakt voor de collectivistische invulling van het begrip respect.

Want in landen als Nederland heeft men vooral respect voor individuen die als persoon iets bijzonders hebben gepresteerd. Dat mag alles zijn. Een goed boek geschreven, een mooie film gemaakt, een enerverende rol neergezet, een zaal plat gespeeld, een amateurvoetbalclubje naar een hogere divisie getraind, gerevalideerd van een infarct, een overvaller afgeschrikt en niet flauwgevallen, op latere leeftijd een studie afgerond, met de godsdienstige omgeving durven breken, het contact met die afschuwelijke familie hersteld, eigenhandig een huis gebouwd, trombone leren spelen, de nek uitsteken, persoonlijke risico's nemen.

Kortom, respect verwerf je door individuele verdiensten en niet - en zeker niet automatisch - als willekeurig lid van een groep. De nu gestelde vraag om respect komt dan vooral ook uit culturen die hun identiteit uitsluitend aan een collectief ontlenden. Van personen die (nog) over een geringe identiteit beschikken, zoekende jongeren bijvoorbeeld, met een lage sociale en economische status.

Het niet krijgen van respect is in hun projectie vrijwel synoniem met discriminatie, zelfs als zo'n beschuldiging niet hard valt te maken. Deze attitude heeft de Britse komiek Sacha Baron-Cohen op onnavolgbare wijze te kijk gezet in de film *Ali G. Indahouse* (2002), door de verbastering van het r-woord: 'R.E.S.T.E.C.P.'

Helaas hebben wij geen pendant van de Londense *Ali G.* Wij moeten ons behelpen met *Ali B.*, de slaapverwekkende rapper en vrome moslim uit Almere, bij wie het woord 'respect' op de lippen bestorven ligt. Maar helaas in de traditie die Baron-Cohen juist zo venijnig parodieert: de New Yorker hiphop scene met de bozige mannen die altijd gedist worden, wat hun arme, maar willige bitches weer moeten bezuren.

Let op: Amerika levert ook andere voorbeelden dan die rijke, bozige en seksistische negers. Kijk naar John Adams, de tweede Amerikaanse president. Zijn echtgenote Abigail vond dat vrouwen meer uit de Amerikaanse revolutie moesten halen. Vergeefs. Maar Adams legde haar wel zijn meest ingewikkelde politieke problemen voor. In 1776, vlak na de Declaration of Independence, jubelde Adams over "a Revolution, the most compleat, unexpected and remarkable of any in the History of Nations". Hij hoopte tegenover Abigail dat die Revolutie vergezeld zou gaan van - en nu komt het - "a Decency and Respect, and Veneration introduced for Persons in Authority, of every Rank." Jawel, respect voor mensen uit alle lagen van de samenleving. Personen. Geen groepen.

Wat kunnen wij nog veel leren van de Amerikaanse Founding Fathers, heren Bush en Balkenende.

Daarom dit verzoek. Laat ieder die hecht aan het woord 'respect' als kwalificatie voor individuele verdiensten, voortaan de term 'restkip' hanteren tegenover vertegenwoordigers van collectieven. Respect voor Fats Domino en Cormac McCarthy. Restkip voor Jesse Jackson en George W. Bush. En de leden van het kabinet-Balkenende.

Wie verdienen er precies respect?

COLUMN, Anet Bleich op 28 september 2005.

Op 2 maart 2010 opgehaald van

http://www.volkskrant.nl/gatekeeper/no_access_spider.jsp?goto=http://www.volkskrant.nl/archief_gratis/article554188.ece/Wie_verdienen_er_precies_respect

Je kunt het je nauwelijks voorstellen: een meningenstrijd rond het woordje 'respect'. Want op het eerste gehoor klinkt dat woord nogal flets en weinig opwindend. Onze bij normen en waarden zwerende minister-president neemt het geregeld in de mond, waardoor het meteen ongewild associaties oproept met een ouderwetse zondagsschool.

Ook de koningin legde in de jongste troonrede de nadruk op 'de overtuiging dat we respect moeten hebben voor de ander'.

Uiteraard. Prima. Okay.

Zullen we het nu dan weer hebben over iets wat er werkelijk toe doet?

Maar wacht eens even. De schijnbaar zo weinig wereldschokkende koninklijke woorden hebben aanleiding gegeven tot een heuse polemiek. Publicist August Hans den Boef schreef op de opiniepagina van NRC Handelsblad (21 september) een felle tirade tegen de volgens hem 'collectivistische' opvatting van respect bij Beatrix en Balkenende.

Respect, aldus Den Boef, 'verwerf je door individuele verdiensten en niet - en zeker niet automatisch - als willekeurig lid van een groep. De nu gestelde vraag om respect komt dan vooral ook uit culturen die hun identiteit uitsluitend aan een collectief ontleen. Van (...) zoekende jongeren bijvoorbeeld, met een lage sociale en economische status.'

Den Boef komt de verdienste toe dat hij door zijn polemiek het woord respect van zijn stoflaag heeft ontdaan, waardoor het mogelijk wordt na te gaan wat het voor betekenis en lading heeft. Maar voor het overige heeft hij het bij het verkeerde eind.

Het misverstand lijkt in eerste instantie van semantische aard, een kwestie van taal dus. Den Boef verwacht respect met bewondering. Bewondering heb je inderdaad, zoals hij schrijft, 'voor individuen die als persoon iets bijzonders hebben gepresteerd', zoals een mooi boek schrijven of een drenkeling uit het water halen of een briljant betoog houden. Respect is iets heel anders. Iemand respecteren wil zeggen dat je rekening met iemand houdt, hem of haar accepteert en de ruimte laat om zichzelf te zijn.

Respect is dus niet iets wat je moet verdienen door minister-president te zijn of miljonair of Nobelprijswinnaar, het is iets waarop in een beschaafde samenleving iedereen aanspraak kan maken. De enige groep waarvan je lid moet zijn om respect te kunnen krijgen, is de mensheid. Met andere woorden: de door Den Boef geconstrueerde tegenstelling tussen respect omdat je tot een groep behoort en respect voor een individu, is onzinnig. Want ieder individu verdient in beginsel respect. Iemand respecteren betekent niet meer, maar vooral ook niet minder dan: iemand in zijn waarde laten.

Laat ik dit misschien wat abstracte betoog met een simpel voorbeeld toelichten. Stel ik zit bij de kaakchirurg omdat er een verstandskies moet worden weggehaald. Wanneer de dienstdoende arts, terwijl ik daar, plaatselijk verdoofd, noodgedwongen stil zit te wezen, grappige vakantie verhalen gaat uitwisselen met zijn assistente, dan voel ik me respectloos behandeld. Meneer voert een routineklusje uit en hoe ik dat ervaar, doet blijkbaar niet ter zake. Het is net alsof ik er niet ben, of ik er niet toe doe. Met respect behandeld voel ik me daarentegen als mijn persoon en mijn gevoelens op dat moment worden ontzien.

Concreet: als de chirurg uitlegt wat hij van plan is te doen en hoe dat in z'n werk gaat en vervolgens de communicatie met z'n assistente beperkt tot wat zakelijk nodig is. Respect uitstralen is nog helemaal zo gemakkelijk niet! Sommige mensen, is mijn ervaring, doen het als vanzelfsprekend, andere hebben er de grootste moeite mee.

Stel bijvoorbeeld dat die arts van zoëven niet onverschillig doet, maar op een jibbakkerige manier vertrouwelijk. Zo van: 'Kom op, mevrouwetje, het valt allemaal reuze mee! Gewoon even een flinke meid zijn!' Dan heb ik bij wijze van spreken nog liever dat hij camping na camping en disco na disco de Costa Brava met

zijn assistente doorneemt. Want of ik flink ben of niet, dat zijn mijn zaken. En laat die vent geen misbruik maken van een situatie waarin ik aan zijn genade ben overgeleverd om van bovenaf vriendelijk of meewarig te gaan doen!

Zowel onverschilligheid als paternalisme of zelfgenoegzaamheid zijn dus het tegenovergestelde van respect. En aangezien respect deel uitmaakt van iemands geestelijke eerste levensbehoeften, ligt het voor de hand dat juist mensen die goede redenen hebben om te vrezen voor een respectloze, onverschillige of paternalistische bejegening met enige nadruk om respect vragen.

Bijvoorbeeld 'zoekende jongeren met een lage sociale en economische status' uit culturele minderheidsgroepen. Want zij verdienen evenzeer respect als wie dan ook. Respect hangt niet af van prestaties en het is kleuren- en religieblind.

Moeten we dan echt iedereen respecteren? In principe wel, ja. Wel is het mogelijk om je respect voor iemand kwijt te raken. Zo kan ik met de beste wil ter wereld geen respect opbrengen voor het activisme van Mohammed B.

Maar uw mening, waarde August Hans den Boef, die respecteert ik, al ben ik het er vurig mee oneens.

Bijlage 2 - Rechtzaak voor poging doodslag op ambulancechauffeur

woensdag 9 augustus 2006

SNEEK - Komende week zal een inwoner van Sneek zich voor de rechter in Leeuwarden moeten verantwoorden wegens poging tot doodslag op een ambulancechauffeur. De man was vorig jaar november naar eigen zeggen zeer benauwd en riep daarom de hulp van de ambulancedienst in. Nadat deze hem hadden onderzocht werd de man plotseling zeer agressief en probeerde hij een van de hulpverleners neer te steken met een 30cm lang mes.

De ambulancedienst kwam naar de woning omdat de man Carapatiënt is en het heel benauwd had. De man had ook nog ruzie met zijn burens gehad waardoor hij zich erg had opgewonden. De 'patiënt' riep steeds 'ik ga ze vermoorden, ik ga ze afmaken'.

Nadat een van de beide hulpverleners naar de gang liep om aan de meldkamer verslag te doen, werd de man zeer agressief en reikte met zijn hand naar een kussen op de bank. Daar haalde hij een groot mes onder vandaan en stak dit in de richting van de borst van de ambulancechauffeur. Door een alerte reactie kon deze voorkomen dat de man hem in de borst stak en wist hij het mes in het kussen te drukken. Dat het mes zeer scherp
Opgehaald op 4 maart 2010 van <http://www.blikopnieuws.nl/bericht/30775>

was, bleek wel uit het feit dat het mes daarbij dwars door het kussen sneed.

Beide hulpverleners hebben de man toen vastgegrepen en gefixeerd tot de politie ter plaatse was. Deze hebben de man in de boeien geslagen en overgebracht naar een politiebureau.

De hulpverleners hebben na dit incident slachtofferhulp gekregen maar het is ze niet in de koude kleren gaan zitten. Vooral de chauffeur voelt zich bedreigd in situaties waarbij er een negatieve spanning ontstaat. Hij krijgt hiervoor nog verdere slachtofferhulp.

Steeds vaker worden hulpverleners door hun patiënten en omstanders bedreigd en aangevallen zoals in het De Miranda bad in Amsterdam, of afgelopen vrijdag toen een boos familielid een ambulanceverpleegkundige in het gezicht sloeg.

Deze keer zal er dus een gang naar de rechter gemaakt worden en mag de man zich daar verantwoorden voor zijn daad.

IJSHOCKEY

Michel Eysermans neemt door gebrek aan respect afscheid als topreferee

'Lelijkste woorden niet goed genoeg'
Hij is 44, vlamt nog over het ijs als in zijn gloriejaren, is al jaren de nummer 1 van het scheidsrechterscorps en reisde gans de wereld rond. En toch hangt Michel Eysermans de schaatsen aan de haak. Zondag floot hij in Heist zijn laatste wedstrijd. André Verhoeven Van een abrupt en onverwacht afscheid gesproken. 'Voor de Buitenwereld wel, voor mezelf niet', zegt Michel Eysermans. 'Ik heb een schitterende carrière gehad en als niet-
Opgehaald op 4 maart 2010 van <http://www.nieuwsblad.be/sportwereld/article/detail.aspx?articleid=J92MLFG0>

professioneel scheidsrechter het hoogste bereikt. Maar aan alles komt een einde. Nadat ik vorig jaar een knieoperatie had ondergaan, dacht ik al aan afhaken. Maar ik geraakte er weer bovenop. Nu stop ik ermee door een gebrek aan respect dat referees krijgen. De sport is zo geëvolueerd dat spelers bij elke fout aan je oren komen zagen. Vaak gesteund door de supporters. Die scheppen er steeds vaker genoeg in om de referees uit te kaffen. De lelijkste woorden zijn niet goed genoeg.'

RESPECT IS EEN DEUGD

Colofon

Dit katern is tot stand gekomen in het kader van het RaakPubliek-project Moreel Competent. Het is geschreven in opdracht van het Lectoraat Morele Vorming van de Gereformeerde Hogeschool Zwolle. Het lectoraat doet praktijkgericht onderzoek, ontwikkelt kennis en verzorgt lezingen, publicaties en cursussen op het gebied van morele vorming in het onderwijs.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van het lectoraat.

We hebben geprobeerd alle eigenaars van de illustraties te achterhalen. Mocht u kunnen aantonen dat u rechten heeft op illustraties, dan verzoeken wij u dit te melden aan via lectoraatmv@gh-gpc.nl.

Auteur

Drs. Pauline Buit-de Krijger
(Educatieve Academie Zwolle, www.gh.nl)

Vormgeving

METJE Grafisch ontwerp & advies

Aan het project werkten mee:

Elsbeth Dreschler-Nijhuis, Tonnie Haanappel, Arend van Zwieten en Gerrit van der Meulen (Greijdanus Zwolle), Bert van Minnen (Gomarus College Groningen), Janco Zijlstra (Nuborgh College Elburg), Eize Stamhuis en Pieter Vos (Lectoraat Morele Vorming).

In deze reeks katernen zijn verschenen:

Groeien in deugden | Hoe wil je zijn?

Verantwoordelijkheid is een deugd | Maatschappelijke stage

Maat is een deugd | De kunst van het genieten

Vriendschap is een deugd | Van twee kanten

Eerlijkheid is een deugd | Wie ben jij online?

Respect is een deugd | Voor de (w)aardigheid

Liefde is een deugd | Liefde en seksualiteit

Zorg voor milieu is een deugd | Afval in de natuur

Zwolle, 2010